

TÜRKÇE I YAZILI ANLATIM DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİNİN (TÜYATÖ) GELİŞTİRİLMESİ

Hüseyin Hüsnu BAHAR*
Erdoğan ULUDAĞ**
Oğuzhan YILMAZ***

Özet

Bu araştırmada, Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Programlarında yer alan ortak derslerden birisi olan “Türkçe-I Yazılı Anlatım” dersine yönelik tutum farklılıklarının belirlenmesinde kullanılacak olan bir ölçme aracı (TÜYATÖ) geliştirilmiştir. Madde havuzunu oluşturmak için ilgili literatür taranmış ve öğrencilere Türkçe I Yazılı Anlatım dersindeki hislerini ve görüşlerini belirlemeye yönelik açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Böylece 57 sorudan oluşan deneme formu oluşturulmuş ve deneme formu, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesinden 546 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonunda üç faktör ve 21 maddeden oluşan, toplam varyansın % 65.237’sini açıklayan ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlılık ve test-yeniden test yöntemleriyle incelenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .94, test yeniden test güvenilirlik katsayısı ise .88 bulunmuştur. Sonuçlar ölçek ve alt ölçeklerinin yeterince güvenilir olduğunu göstermiştir. Ölçek Türkçe-I yazılı anlatım dersine yönelik tutumların ölçülmesinde kullanılabilir.

Anahtar kelimeler: Türkçe-I Yazılı Anlatım, tutum ölçeği, eğitim fakültesi öğrencileri, Erzincan Üniversitesi, öğretmen yetiştirme.

I. GİRİŞ

Yazma ve konuşma insanlar için sosyal bir ihtiyaçtır. Konuşma, özellikle toplum ve insan ilişkilerinde çok önemlidir ve çeşitli kesimleri birbirine bağlama işlevini üstlenir. Yazı ise ayrı yerlerde bulunan insanlar arasındaki duygu, düşünce, fikir ve görüş alışverişini sağlamaktadır. Anlatım türlerinden biri olan yazılı anlatımla ilgili olarak benzer anlamlar taşıyan birçok tanım yapılmıştır. Sever’e (2000, s. 21) göre yazılı anlatım duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı yazı ile anlatmaktır. Konuşma gibi, başkalarıyla iletişim kurmanın,

* Yrd. Doç. Dr. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi.

** Yrd. Doç. Dr. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

kendimizi anlatmanın bir yoludur. Bülbul'e (2000, s.2) göre yazılı anlatım, bir fikrin, duygunun, düşüncenin ve görüşün ya da bir olayın en anlamlı ve çekici yanlarını, yönlerini yazı yoluyla ifade etmektir. Aktaş ve Gündüz (2008, s.163) ise yazılı anlatımı her türlü olay, düşünce, durum ve duyguları, dili en güzel şekilde kullanarak, belli bir plân dâhilinde başkalarına ve yarınlara ulaştırmaya, böylece kalıcılığını sağlamaya imkân veren bir araç olarak tanımlamaktadır. Öğrenciler açısından yapılan yazılı anlatım tanımı ise öğrencinin kendi gördüğünü, duyduğunu, düşündüğünü ve yaşadığını yazarak anlatması (Kavcar, Oğuzkan ve Sever 2001, s. 59) olarak ifade edilmektedir.

Yazılı anlatımın tanımı ile ilgili olarak belirtilen bu ifadelerde yazılı anlatım genel olarak duygu, düşünce ve tasarıların yazıyla anlatılması olarak tanımlanmaktadır; ancak bu anlatım gelişigüzel bir anlatım değildir. Anlatılmak istenen şeylerin belli kurallar zinciriyle, bir bütünlük taşıyacak şekilde ele alınmasıdır.

Kompozisyon yazılı anlatımın karşılığı olarak sıkça kullanılan bir kavramdır. Bu kavram, ayrı ayrı parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturma biçimi; öğrencilere duygu ve tasarımlarını sıraya koyup açık, etkili bir biçimde anlatmalarını öğretmek amacını güden ders, bu dersle ilgili yazılı çalışma (TDK 1998, s. 1350); düşüncelerimizi, duygularımızı ve görüşlerimizi düzenli ve tutarlı bir biçimde sözlü ya da yazılı olarak anlatabilme tekniği (Kantemir 1981, s. IX) olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde iletişim, teknolojinin baş döndürücü gelişimiyle birlikte büyük önem kazanmıştır. Özellikle internet olgusunun ve bununla bağlantılı olarak gelişen 3-G gibi teknolojilerin insan yaşamına girmiş olması, iletişimde zaman ve mekân kavramlarına yeni bir anlam kazandırmıştır. Bu süreçte yazılı anlatımın önemi daha da artmıştır. Çünkü iletişimin temel malzemesi dil, dili kalıcı kılan ise yazılı anlatımdır.

İnsan zihni, düşünce ve duygularını söz ya da yazı olarak ortaya koymaktadır. Sözü bir düşünce ve duyguyu yaymadaki gücü yazıya göre sınırlıdır. Duyduklarımızı, düşünceleri ve duygularımızı karşımızdaki insanlara sözle anlatabiliriz. Radyo, televizyon gibi işitsel, görsel nitelik taşıyan araçların yaygınlaşmasıyla sözdeki hedef kitlelerin alanı genişlemiştir. Bu araçlardan önce gelişen ve yeni teknolojiyi dikkate alarak kendini sürekli geliştiren yazılı basın ise yazılı anlatımdaki hedef kitleyi büyütülmüştür.

Yazının kalıcılığı uzun, sözün ise daha kısa sürelidir. Yazıyı bir bakıma insanın belleği olarak niteleyebiliriz. Çağlar arasındaki her türlü etkileşim, çoğunlukla yazının yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Yazının düşünce, görüş ve fikirleri saptamada, yaymada, zenginleştirip boyutlandırmada büyük payı vardır. Belki de bu nedenle bazı tarihçiler ve bilginler uygarlığın başlangıcını yazının bulunmasına bağlamışlardır (Bülbul 2000, s. 2). Ancak bu başlangıç yazı dilinin gelişmesine ve önem kazanmasına katkı sağlayan matbaa ile ivme kazanmıştır. Matbaanın icadı ile

birlikte yazılı eserler hızla çoğaltılmıştır. Matbaa uygarlığın gelişmesine büyük katkı sağlarken bunu ortak bir yazı dili oluşturmasının yanı sıra bilgiye ulaşmak isteyen herkese bilim, düşünce ve kültür hayatından yararlanma fırsatı sağlayarak gerçekleştirmiştir.

Yazılı anlatım, sözlü anlatımdan farklı ve karmaşıktır; çünkü yazılı anlatımda yüz ifadesi, soru sorma, karşılık verme gibi geri bildirimler yoktur. Yazıda her şeyi önceden iyice hesaplayarak, yazımızı okuyacak kimsenin düşünce ve duygularımızı tam bizim istediğimiz biçimde anlamasını sağlayıcı önlemleri önceden almamız gereklidir. Çünkü yapacağımız yanlışları sonradan şu ya da bu biçimde düzeltemez, eksikleri tamamlayamayız. Ayrıca yazılı anlatımın belli ve kesin kuralları vardır. Bu yüzden amaca uygun bir yazı yazabilmek için önceden plân yapılmalı, duyguların ve düşüncelerin okuyucu tarafından tam olarak anlaşılabilmesi için yazım kurallarına ve noktalama işaretlerine muhakkak uyulmalıdır.

Yazma, insan hayatının belli bir aralığına sıkıştırılmış bir kavram değildir. İlköğretim birinci sınıftan itibaren başlayıp yüksek öğrenime, iş hayatından sosyal hayata kadar çok uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu yüzden yazılı anlatımla ilgili becerilerin özellikle ilköğretimde hem güzel ve doğru yazma, hem de düşünceleri doğru açığa çıkarma bakımından öğrencilere özenle kazandırılması gerekmektedir. Küçük yaşlarda öğrenilen bilgilerin daha sonraki yaşlarda değişimi zor olduğundan, doğru kazanılmış bilgiler, beceriler birey tarafından ömür boyu kullanılacaktır.

Yazımın ve yazılı anlatımın insan karakterini yansıttığına ilişkin görüşler vardır. Örneğin Altınköprü'ye (1999, s.13) göre yazı kişilik gibi tek ve bireyden bireye değişen bir özellik olup, bireyden yansıyan bir biçim ve kendisinden olan bir izdir. Yazı ayrıca, bireye özgü olan, bireyin damgasını taşıyan, onu vurgulayan, parmak izi gibi kesin ve kişiyi belirleyen bir özelliktir. Kantemir'e (1981, s.97) göre güzel, düzgün ve okunaklı bir yazı, iyi bir başarı belgesidir. Çünkü düzgünlük, aynı zamanda ruh düzenini, dikkat ve titizliği işaret etmektedir. Bir insanın sadece okul ve üniversite yıllarında değil, tüm yaşamı sürecinde, meslek ve iş çevresinde kullanacağı güzel, okunaklı ve düzgün anlatıma sahip bir yazı, o kişiye bir üstünlük, bir ayrıcalık sağlayacaktır. Bu şekildeki bir yazı, sahibinin düzenli bir ruha, iradeli ve sağlam bir kafa yapısına, sanat zevk ve eğitimine eriştiğinin bir göstergesi olarak karşındakilere yansıyacaktır.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 5-1 bendi (Değişik: 29/5/1991 - 3747/1 md.) gereğince okutulan ortak zorunlu derslerden birisi de Türk dili dersidir. İlgili kanun gereğince en az iki yarıyıl olarak programda yer alan bu ders, Eğitim Fakültelerinin Türkçe Eğitimi Bölümleri dışında kalan programlarının I. yarıyılında Türkçe I Yazılı Anlatım, II. yarıyılında ise Türkçe II Sözlü Anlatım olarak planlanmıştır. Planlanan bu derslerle kazandırılmak istenen dilin sözlü ve yazılı ifadelerle kullanımı becerisi, Aktaş ve Gündüz'ün (2008, s. 31) de belirttiği gibi çok yönlü bir işleve sahiptir. Bu işlevler birtakım pratik bilgilere ulaşmaktan öte; insanı

hayata hazırlamak, üretici ve katılımcı kılmak, diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurmak, yakın ve uzak çevreyi doğru algılamak; dahası kültürlü ve entelektüel yetiştirmeyi içerir.

Tutumlar doğuştan gelmez, sonradan yaşanarak kazanılır (Tavşancıl 2002, s. 71). Tutumların oluşmasında rol oynayan en önemli etkenlerden birisi de eğitimidir (Morgan 1984, s. 376). Bu sebeple bireysel yaşantı ve deneyimler tutumların oluşmasını ve biçimlenmesini etkileyen önemli faktörlerdir. Tutumlar doğrudan gözlenemez, fakat insan davranışlarının belirlemede etkilidir. Davranışı etkileyen faktörlerden birisi olması sebebiyle tutumların ölçülmesi ya da tutum derecesinin bilinmesi birçok alanda istenen bir durumdur (Tezbaşaran 1997). Bireye özgü bir değişken olan tutum derecesinin bilinmesi, bireyin davranışlarını belirlemeye ve davranışının ne olabileceğini kestirmeye yardım eder (Öner 1997, s. 11). Tutum öğrenmeyi de etkileyen bir değişkendir. Tutumlar hazır bulunuşluk, ürünler ve sonuçlar gibi giriş özellikleri olarak önem taşırlar. Tutum ölçümleri eğitim alanında tutumların doğasının daha iyi anlaşılması bakımından da önemlidir (Anderson 1991).

Tutum ölçümü konusunda yapılan girişimlerden birisi de bireylerin bir dizi cümle ya da sıfata verdikleri tepkiye dayalı olarak çıkarsamada bulunmaya imkân tanıyan yöntemleri kapsar. Bu grupta yer alan yöntemler “ölçekleme teknikleri” olarak tanımlanmakta ve “ölçek” olarak ifade edilen araçları kapsamaktadır (Anderson 1991).

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme programlarına kayıtlı olan öğrencilerin “Türkçe I Yazılı Anlatım” dersine yönelik tutumlarını ölçecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

II. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Faktör analizi sürecinde örneklemin belli bir büyüklüğe sahip olması istenir. Bir görüşe göre örneklem hacmi her değişken başına en az beş vak’a düşecek kadar büyük olmalıdır. Diğer bir görüş örneklem için 300 sayısını iyi, 500 sayısını çok iyi ve 1000 sayısını ise mükemmel olarak tanımlamaktadır. Yöntem bilimciler ise örneklem büyüklüğü için değişik kurallar belirlemiştir. On kuralına göre değişken başına 10 katılımcı bulunmalıdır. Yüz kuralına göre ise değişken başına ya 5 kişiye ulaşılmalı ya da en az 100 kişiye ulaşılmalıdır (Şencan 2005, s. 362-363).

Tablo 1
Çalışma Grubunda Bulunan Öğrencilerin Bölüm ve Cinsiyete Göre Dağılımı

BÖLÜM	CİNSİYET		TOPLAM
	ERKEK	KIZ	
Sınıf Öğretmenliği	127	125	252
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	54	38	92
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	18	10	28
Müzik Öğretmenliği	20	9	29
Fen Bilgisi Öğretmenliği	49	43	92
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	12	13	25
Toplam	280	238	518
Bölüm veya cinsiyet belirtmeyen			28
Katılanlar Toplam			546

Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin bölüm ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir. Altı farklı bölümden 280 erkek, 238 kız öğrencinin yanı sıra bölüm ve cinsiyet belirtmeyen 28 öğrencinin de katılımıyla toplam 546 öğrenciye ulaşılmıştır. Çalışma için seçilen grubunun söz konusu ölçeği geliştirmek için yeterli büyüklükte olduğu söylenebilir.

2.2. Madde Havuzunun Oluşturulması

Madde havuzunun oluşturulması için ilk olarak çalışma grubundaki iki grup öğrenciye “Türkçe I Yazılı Anlatım dersine karşı olumlu ve olumsuz tutumları olan öğrenciler neler hisseder ve neler yapar?” sorusu yöneltilmiş ve bu soruya yazılı olarak cevap vermeleri istenmiştir. Maddelerin oluşturulmasına esas olan kaynaklardan birisi öğrencilerin verdikleri cevaplar olmuştur. Bu cevaplar dikkate alınarak taslak bazı maddeler oluşturulmuştur. İlgili literatür taslak maddelerin oluşturulması için başvuru ikinci kaynaktır. İlgili yazılı ve elektronik kaynaklardan taslak maddelerin oluşturulması için yararlanılmıştır. Taslak maddelerin oluşturulmasına ve oluşturulan maddelerin düzenlenmesine esas olan üçüncü kaynak uzman görüşüdür. Uzman görüşüne başvurmak, ölçeğin geçerliliğini sağlamak için yapılmış olan bir etkinlik olarak görülebilir. Genelde kapsam geçerliliği içinde değerlendirilen bu geçerlik türü yüzeysel (görünüş) geçerliliği olarak da bilinir ve sayısal değerlerle belirlenmeyip kanaatlere göre bir kabul söz konusudur (Tavşancıl 2002, s. 37). Taslak maddeleri gözden geçirmek ve taslak listeye gerekli görülen maddeleri eklemek için uzman görüşünden yararlanılmıştır. Bu şekilde oluşturulan ve küçük gruplarda yapılan uygulamalara dayalı olarak geliştirilen taslak ölçek 57 maddeden oluşturulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması

Veriler 2007-2008 öğretim yılı bahar döneminde Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesinin altı farklı programına kayıtlı olan birinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulamaya Türkçe Eğitimi Bölümü bu bölüm programında yer alan ders isminin ve içeriğinin farklı olması sebebi ile dâhil edilmemiştir.

2.4. Faktör Analizi

Ölçeğin ve ölçeği oluşturan alt ölçeklerin güvenilirlik katsayılarını hesaplamak için Cronbach Alpha katsayısı kullanılmış, ayrıca geliştirilen ölçek 110 öğrenciye 14 gün ara ile yeniden uygulanarak test-yeniden test güvenilirliği hesaplanmıştır. Güvenirlik ve kararlılık katsayısı ile ilgili bilgiler Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Ölçekte yer alan maddeler “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum”, “hiç katılmıyorum” şeklinde derecelendirilerek düzenlenmiştir. Bu şekilde düzenlenen ve taslak ölçekte yer alan maddelerden 14’ü olumsuz ifadelerden oluşmuştur.

TÜYATÖ’nün yapı geçerliliğini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, ölçülmek istenen özelliğe ait yapının bu ölçek ile ölçüldüğünde nasıl gerçekleştiğini belirlemek amacıyla kullanılır. Bu özelliği ile faktör analizi ölçeğin yapısını belirlemeye yönelik bir yapı geçerliliği çalışmasıdır (Tavşancıl 2002, s. 202). Kavramların açıkladığı boyutların belirlenmesinde kullanılan faktör analizi, aynı zamanda değişken sayısını da azaltır (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko 2006, s. 73).

Faktör analizinde dört temel aşama söz konusudur. Bunlar; veri setinin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesi, faktörlerin elde edilmesi, faktörlerin rotasyonu ve faktörlerin isimlendirilmesidir (Kalaycı 2006). Analiz sürecinde önce veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığı belirlenmiş, daha sonra faktörlerin elde edilmesi için öz değer istatistiği hesaplanmış ve çizgi grafiği (scree test) oluşturulmuştur. İsimlendirilebilir ve yorumlanabilir faktörler elde etmek amacı ile faktörlerin rotasyonu yapılmış ve bu süreçte varimax rotasyonu kullanılmıştır. Son aşamada, oluşturulan faktörlerin isimlendirilmesi yapılmıştır.

Değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının çok düşük olması sorun oluşturur. Ayrıca, değişkenler arasındaki yüksek korelasyonlar da koşutluk ve tekillik sorununa yol açar. Koşutluk sorunu KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) istatistiği ile çözülebilir. Eğer hesaplanan Bartlett boyutsallık test değeri büyükse ve KMO örneklem uygunluk ölçüsü de .60’tan büyük çıkmışsa o zaman korelasyon/kovaryans matrisinden faktör çıkarılabileceği sonucuna varılır (Şencan 2005, s. 364).

Tablo 2
KMO and Bartlett's Test Sonuçları

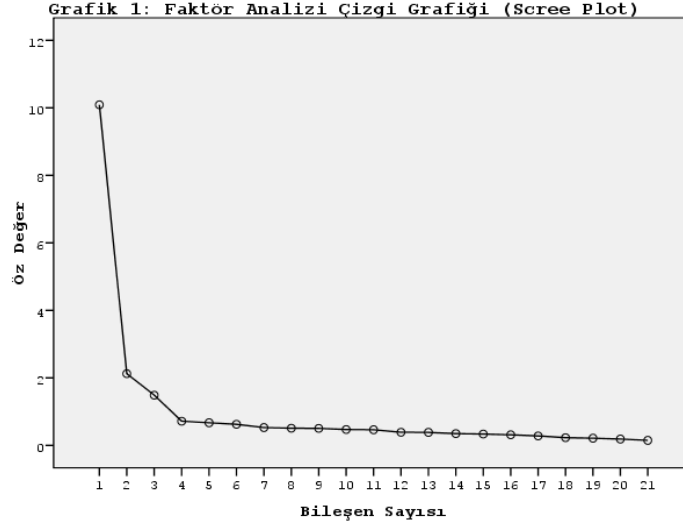
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		0,944
Bartlett's Test of Sphericity:	X ²	7040,971
	df	210
	Sig.	,000*

*p < .01

Faktör analizi tüm veri yapıları için uygun olmayabilir. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity testi ile incelenebilir. KMO'nun .60'tan yüksek, Bartlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk 2008, s. 126). Veri setinin faktör analizi için uygunluğunu denetlemek için KMO katsayısı ve Bartlett testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. KMO değerinin .90'ın üzerinde bulunması mükemmel olarak yorumlanır (Kalaycı 2006). Mevcut analizde bulunan KMO katsayısı .944 olup mükemmel olarak yorumlanabilir. Bartlett testi sonuçları, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar olduğunu, diğer bir ifade ile veri setinin analiz için uygun olduğunu göstermektedir ($X^2_{(210)}: 7040.971, p < .001$).

Her bir faktör altında en az üç madde (değişken) olması gerekir. Ayrıca bazı maddelerin ortak varyanslarının düşük olabileceği ihtimaline karşı olması düşünülen madde sayısından daha fazlası ile başlamak gerekir (Şencan 2005, s. 362; Öner 1997, s. 21). Bu nedenle, faktör analizine 57 maddeden oluşan ve gerekli ön çalışmalar yapılarak geliştirilen 57 maddelik taslak ölçek ile başlanmıştır.

Faktör sayısını belirlemek için öz değer (Eigenvalue) istatistiği ve çizgi grafiği (scree plot) kullanılmıştır. Öz değer, hem faktörlerce açıklanan varyansı hesaplamada, hem de önemli faktör sayısına karar vermede dikkate alınan bir katsayıdır (Büyüköztürk 2008, s. 125). TÜYATÖ'de yer alacak olan faktörlerin belirlenmesi için hazırlanan çizgi grafiği, Grafik 1'de gösterilmiştir. Öz değeri 1'in üzerinde olan üç faktör belirlenmiştir. Grafikte de üçüncü faktörden sonra çizginin ivmesini kaybettiği görülmektedir. Diğer bir ifade ile hem öz değer istatistiği (Tablo 3) hem çizgi grafiği (Grafik 1) TÜYATÖ'de üç önemli faktörün olduğunu göstermektedir.

Öz değer istatistiğine bağlı faktör sayısı ile açıklanan varyans yüzdeleri Tablo 3'te gösterilmiştir. Öz değer istatistiği 1'den büyük olan üç faktörün olduğu görülmektedir. Bu üç faktör toplam varyansın % 65.237'sini açıklamaktadır. Bu ise oldukça iyi bir orandır. Çünkü, ağırlığı .60'ın üzerinde olan faktör yükleri "yüksek", 40'ın altında olanlar ise "düşük" kabul edilir (Şencan 2005, s. 387). Açıklanan varyansın yüksek olması, ilgili kavram ya da yapının o denli iyi ölçüldüğünün bir göstergesi olarak yorumlanır. Bu anlamda TÜYATÖ'nün ölçülmek istenen özelliğın yaklaşık üçte ikisini açıkladığı söylenebilir.

Ortak varyans (communality) bir değişkenin analizde yer alan diğer değişkenlerle paylaştığı varyans miktarıdır. Faktör analizinde düşük ortak varyansa sahip olan değişkenler (örneğin .50'nin altında olanlar) analizden çıkarılarak, faktör analizi yeniden yapılabilir. Bu durumda hem KMO hem de açıklanan varyans değeri istatistiği daha yüksek bir değere ulaşacaktır (Kalaycı 2006). Faktör analizine taslak ölçekte yer alan 57 madde dahil edilmiş, faktör ortak varyansı .50'nin altında olan maddeler analizden çıkarılmıştır.

Tablo 3
Öz Değer İstatistiği ve Toplam Açıklanan Varyans

Bileşen	Başlangıç Öz Değerleri			Döndürülmüş Kareli Ağırlıklar Toplamı		
	Toplam	Varyans	Yığılmalı	Toplam	Açıklanan (%)	
		%	%		Varyans	Yığılmalı
1	10,090	48,046	48,046	6,343	30,203	30,203
2	2,123	10,108	58,155	4,100	19,522	49,725
3	1,487	7,082	65,237	3,258	15,512	65,237
4	,716	3,409	68,646			
5	,669	3,187	71,833			
6	,625	2,975	74,808			
7	,527	2,510	77,318			
8	,508	2,421	79,739			
9	,503	2,394	82,133			
10	,469	2,232	84,365			
11	,462	2,201	86,566			
12	,388	1,849	88,415			
13	,384	1,829	90,244			
14	,349	1,660	91,903			
15	,334	1,590	93,493			
16	,312	1,487	94,981			
17	,280	1,334	96,314			
18	,228	1,087	97,402			
19	,213	1,013	98,415			
20	,186	,885	99,300			
21	,147	,700	100,000			

Rotasyonun amacı, yorumlanabilir, anlamlı faktörler elde etmektir (Kalaycı 2006). Bunun için rotasyon aşamasında hiçbir faktörde yer almayan ya da birden fazla faktörde birbirine yakın düzeyde yük alan maddeler de analizden çıkarılmıştır. Maddeler çıkarıldıktan sonra kalan maddelerle analizlere devam edilmiştir. Son olarak üç alt faktör ile 21 maddeden oluşan ölçek oluşturulmuştur. Ölçekte yer alan maddeler, bu maddelerin ait olduğu alt ölçekler ve faktör ortak varyansları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 4
Ortak Varyans Tablosu

Madde No	Maddeler	Faktör ortak Varyansı (Extraction)
3	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde zaman bir türlü geçmek bilmiyor.	,597
5	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersi en çok sevdiğim derslerden birisidir.	,615
10	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersini sabırsızlıkla beklerim.	,668
12	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersi saatlerinin daha da artırılmasını istiyorum.	,621
20	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinin gerekli olduğunu düşünüyorum.	,556
24	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinin yararlı olduğuna inanıyorum.	,559
28	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde öğrendiklerin insanlarla iletişim kurmamı kolaylaştırır.	,557
30	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde öğrendiklerim mesleğimi daha iyi yapmama yardım edecek.	,696
32	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde öğrendiklerim insanlarla daha iyi iletişim kurmama yardım eder.	,752
33	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde öğrendiklerim okuduklarımı anlamamda bana yardım eder.	,733
34	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde öğrendiklerim düşüncelerimi yazarken bana yardım eder.	,769
36	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersi öğretmen yetiştirme programlarında mutlaka olmalıdır.	,631
37	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersi öğretmen adayının kalitesini artırır.	,676
40	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersi dil bilincimin gelişmesine katkı sağlar.	,632
41	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersini çok eğlenceli buluyorum.	,649
46	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde öznel anlatım biçimlerini öğrenmek eğlencelidir.	,683
47	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde nesnel anlatım biçimlerini öğrenmek eğlencelidir.	,726
49	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde metin türlerini öğrenmek hoşuma gider.	,711
50	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde metin olma koşullarını öğrenmek keyif vericidir.	,713
52	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde bilgilendirici metin türlerinin özelliklerini öğrenmek isterim.	,610
53	Türkçe-I Yazılı Anlatım dersinde yazma uygulamaları yapmak hoşuma gider.	,546

Tablo 6
Türkçe-I Yazılı Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Faktör
Analizi Sonuçları

Madde no	Faktör Yükleri				
	Döndürme Öncesi	Döndürülmüş			
		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	
34	,799	,830			
32	,792	,818			
33	,782	,807			
30	,745	,800			
37	,741	,772			
36	,750	,724			
40	,754	,710			
28	,693	,689			
20	,691	,676			
24	,739	,608			
49	,657		,782		
50	,676		,763		
47	,733		,759		
46	,730		,715		
52	,659		,700		
53	,616		,661		
10	,557				,793
12	,499				,739
5	,583				,698
3*	,581				,684
41	,683				,666
Açıklanan Toplam Varyans: % 65.237	Açıklanan Varyans (%):	30.203	19.522	15.512	
Cronbach's Alpha:		.94	.89	.84	
Ölçeğin tamamı için hesaplanan güvenirlik:		.94			

*Olumsuz madde

Faktör analizinin dördüncü aşamasında elde edilen faktörler isimlendirilmiştir. Birinci faktör 10, ikinci faktör 6 ve üçüncü faktör de 5 ifadeden oluşmaktadır. Birinci faktör varyansın % 30.203'ünü, ikinci faktör % 19.522'sini ve üçüncü faktör de % 15.512'sini açıklamaktadır.

2.5. Ölçeğin Güvenirliği

Güvenirlilik analizi için kullanılan Cronbach's Alpha sorular arası korelasyona bağlı uyum değerleridir. Cronbach's Alpha değeri faktör altındaki soruların toplamdaki güvenirlilik seviyesini göstermektedir. Cronbach's Alpha değerinin .70 ve üstü olduğu durumlarda ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilir. Ancak, soru sayısı az olduğunda bu sınır .60 değeri ve üstü olarak kabul edilebilir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko 2006, s. 89). Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek amacı ile Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Hesaplanan güvenirlilik katsayıları Tablo 7'de gösterilmiştir. Bulunan güvenirlilik katsayıları birinci faktör için .94, ikinci faktör için .89, üçüncü faktör için .84 ve ölçeğin tamamı için .94'tür. Bulunan bu katsayılar, alt ölçekler ile ölçeğin tamamının yeterince güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 7
Türkçe I Yazılı Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ile Alt Ölçeklerinin İç Tutarlılık Katsayıları (N: 546)

Ölçek Adı	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Faktör 3 (İlgi)	.84	5
Faktör 1 (Gelişim)	.94	10
Faktör 2 (Anlama-Anlatım)	.89	6
Ölçeğin Tamamı	.94	21

TÜYATÖ'nün test-yeniden test yöntemi ile belirlenen kararlılık katsayısını hesaplamak için 110 öğrenciye iki hafta ara ile ölçek yeniden uygulanmıştır. Tablo 8'de TÜYATÖ ve alt ölçeklerinin test-yeniden test yöntemi ile elde edilen kararlılık katsayıları gösterilmiştir. Alt ölçekler için belirlenen kararlılık katsayıları faktör 1 için .81, faktör 2 için .77, faktör 3 için .87 ve ölçeğin tamamı için .87'dir. Bu katsayılar ölçek ve alt ölçeklerinin test-yeniden test yöntemi ile elde edilen güvenirlilik katsayılarının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

TÜYATÖ alt ölçeklerinin birbiriyle ve ölçeğin tamamı ile olan korelasyonları Tablo 9'da gösterilmiştir. Ölçeğin alt ölçekler ile korelasyonu sırası ile .92, .86 ve .76 bulunmuştur. Her bir alt ölçeğin toplam ölçek puanları ile ilişkisinin anlamlı olduğu görülmektedir ($p < .001$). Alt ölçeklerin kendi aralarındaki korelasyonları ise .67 ile .53 arasında bulunmuştur.

Tablo 8
Türkçe I Yazılı Anlatım Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Ölçeklerinin İki Hafta Arayla Uygulanan Test-Yeniden Test Güvenirlilik Katsayıları (N: 110)

Ölçek Adı	Kararlılık Katsayısı	Madde Sayısı
Faktör 3 (İlgi)	.87	5
Faktör 1 (Gelişim)	.81	10
Faktör 2 (Anlama-Anlatım)	.77	6
Ölçeğin Tamamı	.88	21

Tablo 9
Ölçek ve Alt Ölçekler Arasındaki Korelasyonlar

Faktörler	Faktör 1 (Gelişim)	Faktör 2 (Anlama- Anlatım)	Faktör 3 (İlgi)	Toplam
Gelişim	1			
Anlama-Anlatım	,672(*)	1		
İlgi	,530(*)	,559(*)	1	
Toplam	,915(*)	,862(*)	,759(*)	1

*p < 0.01

Ölçeğin tamamından alınabilecek en yüksek puan 105, en düşük puan ise 21'dir. Ölçekten yüksek puan almak "Türkçe I Yazılı Anlatım" dersine yönelik olumlu tutumu gösterirken, düşük puanlar bu derse karşı tutumun olumsuz olduğu anlamına gelmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar dikkate alınarak olası puanlar Tablo 10'da derecelendirilmiştir.

Tablo 10
TÜYATÖ'den Alınabilecek Puanların Derecelendirilmesi

Tutum derecesi	Puanlar
Çok olumlu	89-105
Olumlu	72-88
Orta	55-71
Olumsuz	38-54
Çok olumsuz	21-37

Tablo 11
Maddelere İlişkin Puanlarının Üst ve Alt Gruplara Göre
Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

Madde	Üst Grup			Alt Grup			t	sd	p
	N	X	Ss	N	X	Ss			
3	147	4,26	0,80	147	2,54	1,12	15,157	292	,000*
5	147	4,16	0,87	145	2,37	1,01	16,120	290	,000*
10	146	3,45	0,97	145	2,04	1,01	12,125	289	,000*
12	147	3,65	0,96	147	1,90	0,96	15,614	292	,000*
20	147	4,77	0,57	146	3,35	1,14	13,509	291	,000*
24	147	4,79	0,46	147	3,46	0,94	15,411	292	,000*
28	147	4,63	0,71	147	3,18	1,12	13,193	292	,000*
30	147	4,85	0,41	145	3,39	1,16	14,317	290	,000*
32	147	4,82	0,42	147	3,18	1,06	17,359	292	,000*
33	147	4,87	0,34	147	3,36	1,10	15,949	292	,000*
34	147	4,88	0,32	145	3,32	1,11	16,349	290	,000*
36	147	4,94	0,24	145	3,46	1,12	15,643	290	,000*
37	147	4,92	0,27	145	3,49	1,11	15,110	290	,000*
40	147	4,81	0,43	147	3,15	1,20	15,850	292	,000*
41	147	4,18	0,80	146	2,24	0,95	18,896	291	,000*
46	147	4,51	0,66	145	2,83	1,08	16,093	290	,000*
47	147	4,48	0,58	145	2,76	1,05	17,360	290	,000*
49	147	4,33	0,60	146	2,64	1,08	16,550	291	,000*
50	147	4,26	0,63	146	2,51	1,04	17,387	291	,000*
52	147	4,57	0,54	146	3,10	1,07	14,887	291	,000*
53	146	4,41	0,78	146	2,76	1,13	14,511	290	,000*

* p < .001

Ölçekte yer alan her bir maddenin ayırt yeterince ayırt edici olup olmadığını belirlemek için ölçekten yüksek ve düşük puan alan üst ve alt % 27'lik gruplar tespit edilmiştir. Daha sonra, üst ve alt gruplarda her bir maddeye verilen cevaplara ilişkin ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Maddelerin alt ve üst gruplara göre bağımsız örnek t-testi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir. Ölçekte yer alan tüm maddeler için alt ve üst grupta verilen cevaplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuç, ölçekte yer alan maddelerin yeterince ayırt edici olduğunun bir kanıtı olarak görülebilir.

III. SONUÇ

Bu çalışmada, Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Programlarında ortak zorunlu derslerden birisi olan “Türkçe I Yazılı Anlatım” dersine yönelik olarak geliştirilen

tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Başlangıçta 57 maddeden oluşan taslak ölçek, faktör analizi sonucu 21 madde ve üç alt bölümden oluşan ölçeğe dönüştürülmüştür. Ölçeğin geçerliliği için uzman görüşüne başvurulmuş, yapı geçerliliği için faktör analizi yapılmıştır. Ölçek ve alt ölçeklerin iç tutarlılıklarının göstergesi olarak Cronbach's Alpha güvenilirliği hesaplanmıştır. Ayrıca hazırlanan ölçek iki hafta arayla 110 öğrenciye uygulanmış ve ölçeğin kararlılık katsayısı hesaplanmıştır. İç tutarlılık ve kararlılık katsayıları ölçeğin iç tutarlılık ve kararlılık özellikleri bakımından yeterince güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılığının diğer bir göstergesi olarak alt ölçeklerin ölçeğin tamamı ile olan korelasyonuna bakılmıştır. Alt ölçeklerin ölçeğin tamamı ile yüksek bir korelasyona sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçekte yer alan her bir maddenin olumlu ve olumsuz tutuma sahip olan öğrencileri birbirinden yeterince ayırt edip edemeyeceğini belirlemek için ölçekten yüksek ve düşük puan alan % 27'lik gruplar belirlenmiş; üst ve alt grupların puanları bağımsız örnek t-testi ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucu tüm maddelerin ayırt edicilik özelliğine sahip olduğu bulunmuştur. Özetle ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği ile ilgili olarak yapılan tüm analizler TÜYATÖ'nün amacına uygun olarak kullanılabilirliğini göstermektedir.

Eğitim fakültesi birinci sınıflarında öğrenim gören 546 öğrenciden elde edilen cevaplara dayalı olarak geliştirilen TÜYATÖ, "Türkçe I Yazılı Anlatım" dersinin okutulduğu diğer yükseköğretim programlarına kayıtlı olan öğrencilerin bu derse yönelik tutumlarını belirlemek için de kullanılabilir.

The Development of an Attitude Scale for Turkish Written Expression-I Course (TÜYATÖ)

Abstract

In this study, a psychometric device was developed in order to clear the attitude differences in "Turkish-I Written Expression" course in the Teacher Education Programs in the Faculty of Educations. To forming the pool of items, literature revived and open ended questions were asked to students. The open ended questions were about their feeling and opinion regarding "Turkish Written Expression I" course. In this way, initial form consist of 57 items developed and was administrated to 546 students Erzincan University Faculty of Education. Structure validity of the scale was investigated by using factor analysis. As a result of a series of factor analyses three factors emerged, consist of 21 items and explaining for the 65.237 % total of the variance. Reliability of the scale was tested by internal consistency (Cronbach's Alpha) and test-retest. It was calculated that Cronbach's Alpha .94 and test-retest reliability .88. Results showed that the psychometric properties of the scales and sub scales were sufficient. Improved Attitude Scale can use to clear students' attitudes towards to Turkish Written Expression I course.

Key words: Turkish Written Expression I, attitude scale, students from faculty of education, Erzincan University, teacher education.

KAYNAKLAR:

- Anderson, L. W., 1991, "Tutumların Ölçülmesi", (Çev. Nükhet Çıkrıkçı), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 241-250.
- Aktaş, Şerif ve Gündüz, Osman, 2008, *Yazılı ve Sözlü Anlatım Okuma-Dinleme Konuşma-Yazma*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Altınköprü, Tuncel, 1999, *İnsanı Tanımada Yazı ve Karakter*, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Bülbül, A. Rıdvan, 2000, *Yazılı Anlatım ve Yazı Türleri*, Nobel Yayınları, Konya.
- Büyüköztürk, Şener, 2008, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem-A Yayınevi, Ankara.
- Kalaycı, Şeref, 2006, *Faktör Analizi*, Ş. Kalaycı (Ed.). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri içinde (321-334), Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kantemir, Enise, 1981, *Yazılı ve Sözlü Anlatım I Yazılı Anlatım*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Ankara.
- Kavcar, Cahit, Sever, Sedat ve Oğuzkan, Ferhan, 2001, *Türkçe Öğretimi*, Engin Yayınevi, Ankara.
- Morgan, Clifford T., 1984, *Psikolojiye Giriş*, (Yayın Sorumlusu Sirel Karakaş), Meteksan Yayınevi, Ankara.
- Öner, Necla, 1997, *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler*, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul.
- Sever, Sedat, 2001, *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sipahi, Beril, Yurtkoru, E. Serra ve Çinko, Murat, 2006, *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- Şencan, Hüner, 2005, *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlilik ve Geçerlilik*, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Tavşancıl, Ezel, 2002, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Tezbaşaran, A. Ata, 1997, *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*, Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (TDK), 1998, *Türkçe Sözlük*, 9. bs., Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.